

SPORIREA COMPETITIVITĂȚII ÎNTREPRINDERILOR INDUSTRIEI CONSTRUCTOARE DE MAȘINI DIN RM PRIN IMPLIMENTAREA CLUSTERELOR

Rodica BALABAN, lect. super., cat IMSP

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Un instrument modern de susținere și stimulare a proceselor de modernizare a sectoarelor industriale sînt clusterelor, care au la bază utilizarea tehnologiilor moderne și reprezintă centre de integrare industrială (de producere) a întreprinderilor. Statul trebuie să intervină pentru dezvoltarea clusterială a ramurilor industriale cu un potențial semnificativ de creștere, în care s-au format premisele necesare pentru crearea clusterelor.*

Crearea clusterelor este predestinată să soluționeze problema descreșterii activității industriale, ca urmare a competitivității reduse a întreprinderilor producătoare din Republica Moldova.

Cuvinte cheie: *cluster, formă de cooperare, competitivitate, proces științifico-inovativ, structură asociativă*

Cauzele principale care influențează negativ asupra dezvoltării întreprinderilor industriale sunt:

1) nivelul scăzut de asociere a întreprinderilor atât mari, cât și din sectorul IMM, în cadrul ramurilor industriale, fapt ce frînează promovarea intereselor întreprinderilor din ramură;

2) lipsa cooperării dintre întreprinderi și instituțiile de cercetări și inovare, ce conduce la insuficiența implementării inovațiilor și transferului tehnologic în sectorul real, și ca rezultat, la dezvoltarea ineficace a întreprinderilor industriale; elaborarea inovațiilor nu este corelată cu necesitățile sectorului real;

3) lipsa cooperării dintre întreprinderile și instituțiile educaționale ce cauzează asigurarea insuficientă a întreprinderilor industriale cu forță de muncă de calificare necesară;

4) schimbul limitat al informației în mediul de afaceri, ca rezultat al lipsei încrederii dintre partenerii atât autohtoni, cât și străini, ce împiedică soluționarea problemelor comune importante;

5) relațiile de parteneriat slab dezvoltate între mediul de afaceri și autoritățile publice locale din cauza lipsei încrederii din partea antreprenorilor, cauzat de nivelul înalt de birocrație și susținerii financiare insuficiente a proiectelor investiționale propuse;

6) insuficiența surselor financiare proprii, lipsa finanțării din buget și dobînzile înalte la creditele bancare pentru realizarea proiectelor infrastructurale moderne, ceea ce cauzează posibilități limitate pentru dezvoltarea unor întreprinderi, în special din cadrul sectorului IMM.

Clusterul – asociere de întreprinderi interconectate, amplasate în apropiere geografică, de regulă, aparținînd unui sector sau unor sectoare conexe, precum și de instituții de cercetare științifică, universități și alte organizații, activitatea cărora este concentrată pe inovare, iar cooperarea lor permite de a spori avantajele competitive ale întreprinderilor. Deci, anume implementarea clusterelor va spori competitivitatea întreprinderilor din Republica Moldova.

Creșterea competitivității este asigurată prin utilizarea în comun a potențialului existent, în urma procesului eficient al schimbului de cunoștințe și transfer tehnologic, precum și prin alte acțiuni orientate spre îmbunătățirea activității inovaționale a întreprinderilor – membri ai clusterului.

Condiții pentru asigurarea succesului unui cluster:

- Încrederea între participanți;
- Participare voluntară;
- Asigurarea unei „mase critice“ – un număr corespunzător de activități și afaceri comune și complementare, interconectate printr-un interes comun fundamentat pe competențele existente;
- Asigurarea unei identități comune, respectiv a unei strategii comune clare bazate pe competențe comune și complementare, demonstrate în practică;
- Asigurarea independenței pentru fiecare participant;
- Cooperare dinamică și deschisă;
- Participanții rămân competitori din toate punctele de vedere;
- Managementul clusterului este asigurat de către participanți prin intermediul unor structuri clar definite, adecvate și profesionale;

- Beneficii suplimentare clare pentru toți participanții.

În economia mondială clusterul este considerat unul din cele mai răspândite modele de cooperare a agenților economici, care generează un impact considerabil asupra sporirii eficienței și creșterii competitivității întreprinderilor, accelerează procesul de modernizare și îmbunătățire a structurii industriei, stimulează dezvoltarea procesului științifico-inovativ, creșterea atractivității investiționale a regiunilor țării.

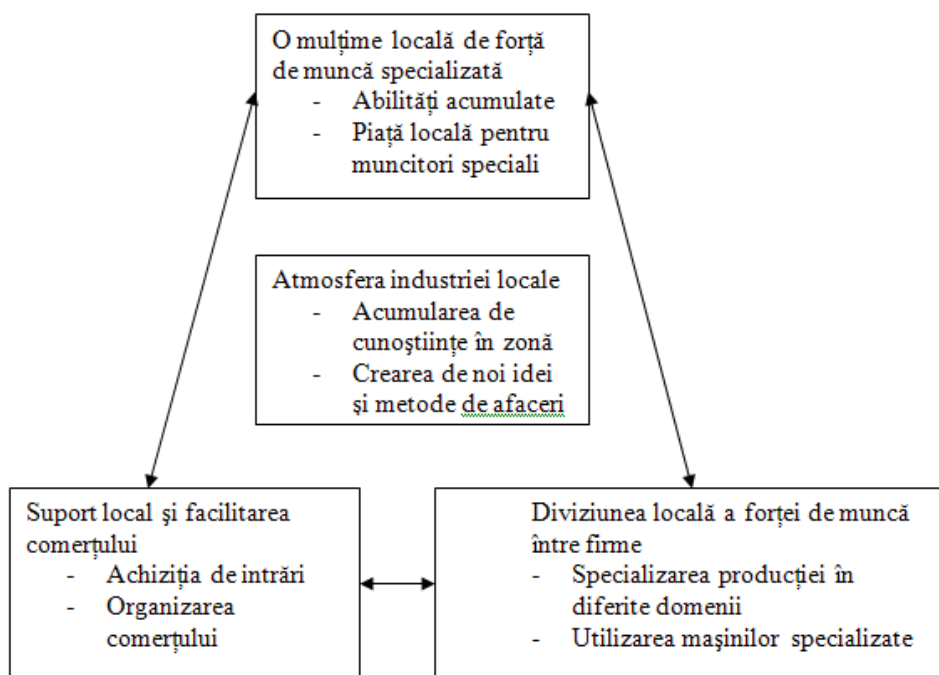

Fig. 1. Triada lui Marshall a Economiei Externe

Marshall a introdus conceptul de „external economies” pentru a indica de ce și cum influențează regiunea domeniul de activitate al întreprinderilor și de ce și cum pot fi eficiente întreprinderile mici și mijlocii. Acesta a susținut faptul că beneficiile pot fi asigurate prin concentrarea mai multor afaceri de dimensiuni reduse cu activitățile adiacente într-o anumită zonă. „External economies” ar reprezenta beneficiul obținut în urma concentrării afacerilor într-o anumită zonă.

Componența inovațională prezintă o parte importantă a clusterului din punct de vedere al asigurării dezvoltării competitive. În acest concept, sub noțiunea de inovare este sesizată îmbunătățirea semnificativă a mediului de afaceri, asociat cu elaborarea sau producerea de bunuri și servicii noi, implementarea tehnologiilor noi și a echipamentelor, metodelor de producție și de management modern, ca urmare a elaborării și utilizării de abordări inovative și creative în activitățile întreprinderilor.

Obiectivele inițiativelor de formare a clusterelor pot fi clasificate în șase mari grupe:

- a) Cercetare și networking - multe inițiative de formare a clusterelor cuprind informare, schimbare de informații în cadrul unor seminarii, invitarea unor specialiști, crearea de pagini web.
- b) Acțiunea politică - activitatea de Lobby și crearea cadrului de dialog între industrie, comunitatea științifică și autoritățile locale reprezintă un alt grup important de obiective.
- c) Cooperarea comercială include un număr de obiective, de pildă achizițiile comune, asistența în afaceri, consultanța pentru marketing și promovarea exporturilor.
- d) Educația și trainingul cuprinde trainingul forței de muncă și instruirea managerilor.
- e) Inovare și tehnologie - inițiativele de formare a clusterelor pot facilita îmbunătățirea procesului de inovare și transfer de tehnologie. Astfel, se pot defini noi standarde, se transferă noua tehnologie și se îmbunătățește procesul de producție.
- f) Extinderea clusterului - multe inițiative de formare a clusterelor promovează o anumită regiune prin promovarea unei anumite imagini și a investițiilor străine directe.

Practica mondială a utilizării mecanismului clusterului, ca o formă specifică de cooperare al mediului de afaceri, permite de a evidenția caracteristicile deosebite ale acestuia, ce îi oferă avantaje considerabile, inclusiv:

- 1) concentrarea geografică a membrilor clusterului, atașamentul clar la un anumit teritoriu. Proximitatea teritorială a întreprinderilor permite să utilizeze infrastructura creată în comun, să examineze operativ problemele apărute;
- 2) existența „nucleului” clusterului – operatorilor mari ai pieței, și concentrarea în jurul acestuia a întreprinderilor mici și mijlocii, care activează în același sector al economiei, și se interconectează într-un singur lanț valoric prin livrările de materii prime și alte resurse utilizate, prin producția fabricată, precum și prin prestarea serviciilor reciproce;
- 3) prezența unei componente inovatoare în activitățile clusterului, care este asigurată de către instituții de cercetare sau universități, care sînt membri ai clusterului;
- 4) menținerea independenței juridice depline a membrilor clusterului, care este o entitate economică separată pe piață;
- 5) menținerea concurenței între membrii clusterului, aceasta fiind realizată în formă de „cooperare competitivă” și de lungă durată;
- 6) menținerea flexibilității întreprinderilor mici și mijlocii, în condițiile apariției necesităților noi în activitatea economică a clusterului;
- 7) termenul nelimitat de activitate al clusterului creat.

În scopul determinării ramurilor industriale, cu cel mai înalt potențial pentru dezvoltarea clusterială, este necesar de a depista premisele economice principale create în ramurile respective, existența cărora reflectă necesitatea și posibilitatea creării și dezvoltării clusterelor în sectorul industrial. La criteriile nominalizate se atribuie importanța și potențialul de producere al ramurilor pentru economia națională, potențialul de export, nivelul valorii adăugate brute, precum și nivelul de absorbție a investițiilor și inovațiilor, concentrarea geografică a producerii.

Ramurile prioritare sunt industria alimentară și a băuturilor; industria ușoară; industria chimică; industria de mașini și echipamente.

În anul 2011 în structura volumului total al producției industriale 83 % a constituit industria prelucrătoare, în care ponderea industriei alimentare și băuturilor a alcătuit 45 % și ponderea industriei nealimentare – 38 % .

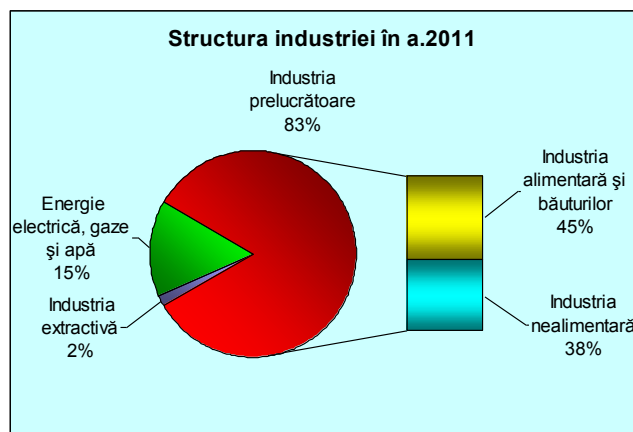

Fig.2 Structura industriei

Este important de menționat că în industria de mașini și echipamente este necesar de efectuat investiții semnificative în domeniul inovării, deoarece anume sectoarele în cauză au un potențial remarcabil de a genera valoare adăugată înaltă, iar dezvoltarea intensivă a acestora va impulsiona efectul sinergic, stimulând dezvoltarea celorlalte sectoare ale economiei țării.

Industria constructoare de mașini constituie una dintre cele mai importante ramuri industriale ale lumii. Volumul și structura acestei ramuri constituie indicele cel mai evident în caracterizarea puterii industriale a unei țări. Mijloacele de producție fabricate de industria constructoare de mașini favorizează mecanizarea proceselor grele de muncă și contribuie la creșterea productivității muncii. Industria constructoare de mașini are un rol activ în întreaga economie, sprijinind-o prin produsele sale. Ea influențează asupra dezvoltării altor ramuri industriale și contribuie la modificarea esențială a structurii economiei naționale ori a unor regiuni aparte. Industriei constructoare de mașini îi revine ponderea cea mai mare din producția industrială în țările dezvoltate (30-45%), ea cuprinde pe plan mondial 30 % din forța de muncă, antrenată în industrie.

Conform Raportului „Indexul Inovațional Global 2012” al Forumului Mondial Economic din anul 2012, Moldova se amplasează pe locul 30 și intră în topul 40 în rating-ul inovațional al statelor la nivel global, în categoria Ieșirilor Inovaționale (rezultatelor inovaționale). Acest rezultat demonstrează că Moldova

poate concura pe piața mondială în domeniul rezultatelor științifice și inovațiilor, însă, aceste realizări la momentul actual sînt insuficient aplicate în economia reală și, ca rezultat, aceasta se răsfrînge asupra rating-ului țării la poziția competitivitate (locul 87 din 144 în rating-ul competitivității globale pe anii 2012-2013).

Astfel, rezultatele analizei efectuate permit să afirmăm că anume domeniul inovațional este punctul forte al Republicii Moldova, care poate asigura un impuls puternic pentru renașterea economiei, dar realizările Moldovei, recunoscute la nivel mondial, trebuie să devină temelia dezvoltării economice a țării. Acest potențial urmează a fi folosit intensiv în procesul creării și dezvoltării clusterelor ramurale și inovaționale.

Statul are un rol destul de semnificativ în crearea de structuri asociative. De aceea este necesar ca autoritățile publice să întreprindă măsuri concrete cum ar fi:

Măsuri indirecte:

- *Identificarea sectoarelor industriale cu potențial de dezvoltare*
- *Desemnarea structurilor asociative ca instrumente în politicile sectoriale*
- *Sprijin pentru entitățile de management ale clusterelor*
- *Sprijin bugetar prin intermediul unor politici fiscale*
- *Consolidarea mediului de afaceri național și regional*
- *Transparență privind oportunitățile de afaceri*
- *Promovare domeniu în mass-media*

Măsuri directe:

- *Sprijin pentru realizarea transferurilor tehnologice către IMM-uri*
- *Sprijin pentru formarea de abilități manageriale*
- *Sprijin bugetar pentru crearea de noi produse*
- *Sprijin pentru internaționalizare*

Astfel, reieșind din cele expuse, se poate de constatat următoarele:

- 1) În economia Republicii Moldova există premise necesare pentru crearea și dezvoltarea clusterelor în sectorul industrial.
- 2) Există suficiente premise economice, ce pot sta la baza creării și dezvoltării clusterelor locale și internaționale. Premisele respective formate în subramurile industriei prelucrătoare, precum: fabricarea băuturilor; industria ușoară, inclusiv fabricarea produselor textile, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, prepararea și vopsirea blănurilor, producția de piei, de articole din piele și fabricarea încălțămintei; industria produselor nemetalifere.
- 3) Industria electronică, industria de mașini și echipamente, fiind ramuri industriale care au un potențial de a genera valoare adăugată înaltă, precum și industria chimică, pot fi antrenate în procesul de dezvoltare clusterială, prin sporirea competitivității acestora pe baza dezvoltării inovative.

Bibliografie:

1. Biroul Național de Statistică:
 - a) http://www.statistica.md/public/files/serii_de_timp/industrie/principalii_ndicatori/14.4.xl;
 - b) http://www.statistica.md/public/files/serii_de_timp/industrie/principalii_indicatori/14.2.xls
2. www.europa.eu.int
3. <http://www.isc.hbs.edu/econ-clusters.htm>
4. www.ecgroup.com
5. www.competitiveness.org
6. Ketels C., *The Development of the Cluster Concept – Present Experiences and Further Developments*, , Duisburg, December 2003.